

Research Paper

Investigating the Effect of Good Governance Dimensions on the Sustainable Development Index of Iran

Manahi Zahiri ¹ , Mohsen Zaianderoodi*² , Seyed Abdolmajid Jalaei ³

¹ Department of Economic, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

² Department of Economic, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

³ Full Professor of Economics, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

10.22080/IEJM.2021.20090.1809

Received:

October 27, 2020

Accepted:

May 5, 2021

Available online:

October 5, 2021

Keywords:

Good Governance,
Political Governance,
Social Governance,
Economic Governance,
Sustainable Development

JEL:

H11, Q15

Abstract

According to many economics and development experts, governance is an influential factor in economic and sustainable development, and observance of the good governance principle is an appropriate foundation for management of various financial resources in an efficient way in order to accomplish sustainable development in different societies. Therefore, in the current study, the effect of good governance dimensions (political, social and economic) on the sustainable development index in Iran is examined based on data from reputable international organizations and usage of the econometric model in the period of 1997-2018. According to the variability test of variables and having a single root, the Johnson Joe Celsius model is used, and the sustainable development variable (with a combination of components of sustainable development including economic growth, poverty alleviation, and preserving the environment) has been calculated based on the principal component analysis technique. After estimating econometric models, this study's results indicate that social governance is the most important and influential governance dimension on Iran's sustainable development index among governance dimensions. Overall, the good governance has a positive effect of 1.39 percent on the sustainable development index. The influence of governance variables on the sustainable development index is significant and in line with economic theories.

*Corresponding Author: Mohsen Zaianderoodi

Address: Department of Economic, Kerman Branch,
Islamic Azad University, Iran

Email: m_roody2000@yahoo.com

Tel: 03433210043

Extended Abstract

1. Introduction

Sustainable development in the general sense is economic, social, and environmental integration and in the specific sense is the economic growth reinforcement, poverty alleviation, and environmental protection. Governance is also a way of the political, social, and economic governmental power used in managing society's resources to achieve sustainable development. Sustainable development as the desired goals of society and good governance is also considered the ideal government model to achieve these desirable goals. Briguglio defines good governance as 1) political governance, that is, the protection of the rule of law and property rights, and the provision of efficient public services for managing the affairs of the country, 2) social governance (human development), which is having a long life with good health, gaining knowledge and the ability to obtain the necessary resources to achieve a proper standard of living, and 3) economic governance (macroeconomic stability) that is the establishment of internal and external balance of the economy.

2. Research Methodology

In this study, the method used by Briguglio to explain the relationship between governance and economic growth is used to examine the relationship between governance and sustainable development in Iran. This study having sustainable development with the elements of economic growth, poverty alleviation and environmental protection, and governance with political, social, and economic dimensions has been considered that the components of sustainable development are measured by

the real GDP per capita growth (GCG), headcount ratio at the national poverty line (PHR), and the environmental performance index (EPI), respectively, and the governance dimensions are the rule of law index (RLI), the human development index (HDI) and the macroeconomic stability index (MSI), respectively. The overall goal of this study is to investigate the effect of good governance's dimensions on the sustainable development index of Iran (with a combination of its components using principal component analysis) in the period of 1997-2018, and its detailed objectives include: 1) examining the impact of political governance, 2) examining the impact of social governance, 3) examining the impact of economic governance, and 4) examining the impact of governance dimensions as a whole on Iran's sustainable development index.

3. Research Findings

Since all governance variables and components of sustainable development have been stabilized with a first-order differential at the confidence level of 95%. The Johansson-Josilius model is used to estimate the econometric models of this study. After performing the causality test, the variables affecting the sustainable development index of Iran are determined, and the collinearity test is performed to remove variables that have high collinearity with each other. It was determined that the variables GCG, PHR, Gini coefficient (GIC), and Energy use per capita (EUC), in addition to Governance variables, affect the Sustainable Development Index (SDI) in Iran. The optimum lag of 1 is determined for all states of governance and is confirmed based on the maximum eigenvalues of the long-term relationship for three states of political, social, and economic governance

with one vector and the governance dimensions as a whole with three vectors. The error correction coefficients in different governance states are 0.97, 0.44, 0.78 and 0.91, respectively. In the case of political governance, the effect of GCG and PHR variables was negligible, and the effect of GIC was high, and the rule of law index had an effect of 0.3% on the SDI in Iran. In the case of social governance, in addition to the low impact of the EUC and the proportionate impact of the GIC, the human development index explained 1.56% of Iran's SDI changes during the period under review. In the case of economic governance, in addition to the proportional effect of GIC and the negligible effect of EUC and GCG, the macroeconomic stability index affects Iran's SDI by 0.49. In the case of governance dimensions as a whole, the variables affecting SDI based on the explicit model in the mentioned period including GCG, PHR, GIC, and HDI and the effect of the first two variables is minimal and the effect of the next two variables on SDI in Iran is high. The signs of all the coefficients of the explicit models' variables are in accordance with the performed studies.

4. Conclusion

In the case of governance dimensions as a whole, only the human development index as a representative of social governance among the governance indicators affects the sustainable development index of Iran in the period under study. In other words, the government's efforts to use the political and economic tools of governance to promote sustainable development have been insufficient, and only the improvement of social governance as a suitable tool has been at the government's disposal. The effect of the human development index on the SDI in Iran is

positive and is equal to 1.39 per cent, which was expected. Since it seemed that the period under study for Iran is in the early stages of sustainable development, the necessary condition for promoting sustainable development is improving social governance and other aspects of governance in later stages. Good governance has affected Iran's sustainable development during this period, and it is expected to have a clearer and more sustainable impact on Iran's sustainable development over time.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

علمی

بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی خوب بر شاخص توسعه پایدار ایران

مناحی ظهیری^۱، محسن زاینده روی^{۲*}، سید عبدالمجید جلائی^۳

^۱ دانشجوی دکتری اقتصاد توسعه، گروه اقتصاد، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران
^۲ دانشیار اقتصاد، گروه اقتصاد، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران
^۳ استاد اقتصاد دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

doi 10.22080/IEJM.2021.20090.1809

چکیده

از آنجاکه به عقیده بسیاری از علمای اقتصاد و توسعه، حکمرانی از عوامل مؤثر بر توسعه اقتصادی و توسعه پایدار بوده و رعایت قواعد حکمرانی خوب زمینه و بستری مناسب برای مدیریت منابع مختلف اقتصادی به شکل کارا تر در جهت تحقق توسعه پایدار در جوامع مختلف می‌باشد، در مطالعه حاضر به بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی خوب (سیاسی، اجتماعی و اقتصادی) بر شاخص توسعه پایدار در ایران در طی دوره زمانی ۱۹۹۷-۲۰۱۸ با استفاده از داده‌های معتبر بین‌المللی و با به‌کارگیری مدل اقتصادسنجی پرداخته شده است. با توجه به آزمون مانایی متغیرها و دارا بودن ریشه واحد، مدل یوهانسون جوسلسیوس و برای تعیین شاخص توسعه پایدار، آنالیز مؤلفه‌های اصلی (با ترکیب مؤلفه‌های توسعه پایدار شامل رشد اقتصادی، فقرزدایی و حفظ محیط‌زیست) مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج حاصله بعد از تخمین مدل‌های اقتصادسنجی نشان می‌دهد که در بین ابعاد حکمرانی مهم‌ترین و تأثیرگذارترین بعد حکمرانی بر شاخص توسعه پایدار ایران در دوره مذکور حکمرانی اجتماعی می‌باشد. در مجموع حکمرانی خوب به میزان ۱/۳۹ درصد بر شاخص توسعه پایدار تأثیر مثبت داشته است. تأثیر متغیرهای مربوط به حکمرانی بر شاخص توسعه پایدار معنادار و مطابق با نظریه‌های اقتصادی می‌باشد.

تاریخ دریافت:

۶ آبان ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۱۳ مهر ۱۴۰۰

کلیدواژه‌ها:

حکمرانی خوب، حکمرانی سیاسی، حکمرانی اجتماعی، حکمرانی اقتصادی، شاخص توسعه پایدار

طبقه‌بندی:

JEL: H11, Q15

* نویسنده مسئول: محسن زاینده روی

ایمیل: m_roody2000@yahoo.com

آدرس: گروه اقتصاد، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان،

تلفن: ۰۹۱۳۱۴۲۰۴۶۹

ایران

۱ مقدمه

با ظهور علم اقتصاد توسعه، سیاست‌گذاری‌های توسعه اقتصادی در سه رهیافت کلی مطرح شده است. در رهیافت اول که از ۱۹۴۵ تا اواخر دهه ۱۹۷۰ مطرح بود، نظریه بزرگ‌سازی دولت ارائه گردید که براساس آن دولت جای بازار را گرفته و به عنوان عامل توسعه شناخته شد. در رهیافت دوم که از اواخر دهه ۱۹۷۰ تا اواخر دهه ۱۹۹۰ حاکم بود نظریه کوچک‌سازی دولت که براساس آن بازار جای دولت را گرفته و دولت به عنوان مانع توسعه شناخته می‌شود طرح گردید. در رهیافت سوم نیز که از اواخر دهه ۱۹۹۰ به بعد مورد توجه قرار گرفت، رفع کاستی‌های دولت و بازار هدف اساسی شناخته شد و توجه به کیفیت دولت مورد توجه قرار گرفت. براساس این رهیافت، دولت و بازار دو نهاد مکمل بوده و دولت به عنوان یک نهاد اجتماعی و یاری‌دهنده بازار در نظر گرفته شده است. ترکیب این دو نهاد تحت عنوان حکمرانی خوب از آن نام برده می‌شود (ایرامنش، ۱۳۸۷).

برنامه عمران سازمان ملل حکمرانی خوب را عبارت از مدیریت امور عمومی براساس حاکمیت قانون، دستگاه قضایی کارآمد و عادلانه و مشارکت گسترده مردم در فرآیند حکومت‌داری دانسته است. طرح توسعه ملل متحد نیز حکمرانی را اعمال قدرت اقتصادی، سیاسی و اداری برای مدیریت عمومی یک کشور در همه سطوح تعریف می‌کند (میدری، ۱۳۸۳). بانک جهانی نیز حکمرانی را شیوه استفاده از قدرت در مدیریت منابع کشور برای دستیابی به توسعه می‌داند (کميجانی و سلاطین، ۱۳۸۹). از نظر کمیسیون حکمرانی جهانی، حکمرانی مجموعه بسیار وسیعی از روش‌ها است که به کمک آن‌ها اشخاص و مؤسسات هم در بخش خصوصی و هم در بخش عمومی به اداره امور مشترک خود می‌پردازند (میدری، ۱۳۸۳).

بریگوگلیو^۱ حکمرانی خوب را به عنوان (۱) حکمرانی سیاسی یعنی حفاظت از حاکمیت قانون و حقوق مالکیت و همچنین ارائه خدمات عمومی کارآمد با استفاده از مکانیزم‌ها، فرایندها و نهادها برای مدیریت امور کشور (بریگوگلیو، ۲۰۱۴)، (۲) حکمرانی اجتماعی (توسعه انسانی) یعنی برخورداری از زندگی طولانی همراه با تندرستی، دستیابی به دانش و توانایی نیل به منابع لازم برای کسب سطح مناسب زندگی (قاضی طباطبایی و همکاران، ۱۳۹۱) و (۳) حکمرانی اقتصادی (ثبات اقتصاد کلان) یعنی برقراری تعادل داخلی اقتصاد که نشان‌دهنده وضعیت مالی پایدار، تورم قابل قبول و نرخ بیکاری نزدیک به نرخ طبیعی است و برقراری تعادل خارجی اقتصاد که منعکس‌کننده موقعیت تعادلی در حساب جاری می‌باشد (بریگوگلیو، ۲۰۱۴) در نظر می‌گیرد که حکمرانی سیاسی را از طریق شاخص حاکمیت قانون، حکمرانی اجتماعی را براساس شاخص توسعه انسانی و حکمرانی اقتصادی را با توجه به شاخص ثبات اقتصاد کلان مورد سنجش قرار می‌دهد (بریگوگلیو، ۲۰۱۶).

توسعه اقتصادی در طی زمان تحولات گسترده‌ای هم در زمینه تعاریف و هم در زمینه نگرش‌ها و استراتژی‌ها به خود دیده است. توسعه پایدار که ترکیبی از این تعاریف و نگرش‌ها است، در پایان قرن بیستم به صورت جدی مطرح و تاکنون به عنوان زیربنای اساسی ترقی و پیشرفت هر جامعه‌ای قلمداد می‌شود. توسعه پایدار که هزاره قرن بیستم را یدک می‌کشد از مهم‌ترین موضوعاتی است که اندیشمندان مختلف علوم درباره آن پژوهش‌های مختلف انجام داده و سازمان ملل آن را به عنوان مهم‌ترین موضوع قرن بیستم در نظر گرفته و اهداف آن را برای هر سال مشخص کرده است. کشورهای در حال توسعه که در ابتدای راه توسعه قرار داشته یا در مراحل میانی آن قرار دارند بیشتر مورد نظر سازمان‌های بین‌المللی جهت پیشبرد توسعه بوده و هستند. این دسته کشورها برای پیشرفت و تعالی

¹ Briguglio

۲ مبانی نظری

۲/۱ حکمرانی و توسعه پایدار

با توجه به اینکه افزایش رشد اقتصادی، کاهش فقر و حفظ محیط‌زیست، اجزاء و مؤلفه‌های توسعه پایدار هستند، حکمرانی بر هر یک از این اجزاء و در نهایت بر توسعه پایدار تأثیر خواهد داشت. توسعه پایدار به عنوان اهداف و وضعیتی که جوامع خواهان دستیابی به آن هستند و حکمرانی خوب به عنوان الگوی مطلوب حکومت و دولت در دنیای امروز است. آنچه که در حکمرانی خوب حائز اهمیت است، ارتباط سه حوزه دولت، بخش خصوصی و جامعه است که اگر چنین وضعیتی رخ دهد، حکمرانی خوب برای دستیابی به توسعه شکل می‌گیرد و در نتیجه امکان برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در راستای بهبود و ارتقاء وضعیت توسعه در آن جامعه میسر خواهد بود (قاضی طباطبایی و همکاران، ۱۳۹۱). بنابراین توسعه پایدار به‌طور مدام با حکمرانی همراه است و مفهوم حکمرانی شامل توانایی برنامه‌ریزی و ایجاد سازمان‌هایی است که برای توسعه پایدار لازم است (گونی^۴، ۲۰۱۷).

از دیدگاه سن^۵ (۱۹۹۹) تقویت یک سیستم حکمرانی خوب جزء ضروری از توسعه است. به‌طورکلی در مورد اولویت‌بندی حکمرانی و توسعه سه دیدگاه وجود دارد:

- دیدگاه اول بر این مبنا قرار گرفته است که یک کشور نمی‌تواند به‌طور همزمان هر دو فرصت را دنبال نماید. اگر به دنبال حکمرانی خوب باشد، توسعه به آرامی پیش می‌رود و اگر به دنبال توسعه باشد، حکمرانی خوب تضعیف می‌شود.

خود لاجرم بایستی اهداف توسعه پایدار را در نظر گرفته و با اقدامات مناسب، مسیر خود را برای پیشرفت هموار سازند.

تودارو و اسمیت^۱ (۲۰۰۳) توسعه پایدار را به عنوان الگوی پیشرفتی که به نسل فعلی و نسل‌های آینده امکان می‌دهد، تعریف می‌کنند. این تعریف مشابه تعریف کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه است که توسعه پایدار را توسعه‌ای می‌داند که به نیازهای حال حاضر برسد، بدون آنکه برای توانایی‌های نسل آینده برای رفع نیازهای خود محدودیت ایجاد کند (کابومبا^۲، ۲۰۰۵). استیگلیتز^۳ برای برقراری تعادل بین ابعاد مختلف توسعه معتقد است که رویکرد کل‌نگر به توسعه موردنیاز است که دربرگیرنده ابعاد اجتماعی و اقتصادی و زیست‌محیطی است و توسعه پایدار علاوه بر رشد اقتصادی متوجه تحقق اهداف اجتماعی، کاهش فقر و پایداری محیط‌زیست نیز باید باشد (کمالی و پورچناری، ۱۳۹۳). پس توسعه پایدار را می‌توان در مفهوم عام یکپارچگی اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و در مفهوم خاص تقویت رشد اقتصادی، فقرزدایی و حفظ محیط‌زیست دانست.

عوامل کمی و کیفی فراوانی بر توسعه پایدار تأثیرگذار هستند، اما به اذعان بسیاری از اندیشمندان اقتصاد و سایر علوم، حکمرانی رتبه نسبتاً بالاتری در تأثیر بر توسعه پایدار را از آن خود کرده است. به گونه‌ای که امروزه پژوهش‌های مختلفی در رابطه با تأثیر حکمرانی و شاخص‌ها و ابعاد و جنبه‌های آن بر توسعه پایدار در کشورهای مختلف مورد بررسی و اندازه‌گیری قرار گرفته که نشان از تأثیر بالای آن دارد.

در ادامه مقاله، مبانی نظری مطرح و سپس به پیشینه تحقیق و مطالعات انجام شده اشاره و بعد از آن چارچوب مدل مشخص شده و به تفسیر و نتیجه‌گیری پرداخته می‌شود.

⁴ Güney
⁵ Sen

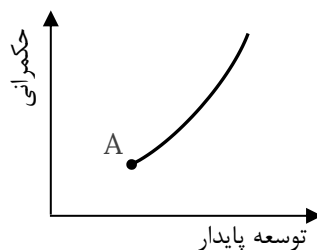
¹ Todaro and Smith
² Kabumba
³ Stiglitz

که به نوبه خود باعث بهبود حکمرانی خوب می‌شود. در حالی که در حالت دوم حکمرانی بد باعث کاهش توسعه پایدار می‌گردد. این امر بدین معناست که در هر دو حالت یک رابطه قوی و مستقیم بین حکمرانی و توسعه پایدار وجود دارد. در حالی که در دو حالت سوم و چهارم ارتباط ضعیفی بین این دو قابل مشاهده است. به عبارت دیگر ممکن است حکمرانی خوب موجب ارتقاء و بهبود توسعه پایدار نگردد و یا توسعه پایدار بالا نتواند حکمرانی خوب را در جامعه گسترش دهد. به این معنا که ممکن است در بعضی از جوامع، یکی از این دو، نقش بازدارندگی را ایفا نماید. بر این اساس رابطه حکمرانی خوب و توسعه پایدار را می‌توان در شکل ۱ موردتوجه قرار داد.

- دیدگاه دوم معتقد است که ابتدا باید توسعه را دنبال نمود و سپس می‌توان به حکمرانی خوب توجه کرد.

- دیدگاه سوم حکمرانی خوب را پایه و اساس توسعه پایدار می‌داند. در این دیدگاه تحقق حکمرانی خوب برای دستیابی به توسعه پایدار، موردنظر بوده و کلید توسعه از طریق حکمرانی خوب می‌باشد (کابومبا، ۲۰۰۵).

برای تعیین رابطه بین حکمرانی و توسعه پایدار می‌توان چهار حالت را در نظر گرفت که عبارتند از: حکمرانی خوب و توسعه پایدار بالا، حکمرانی بد و توسعه پایدار پایین، حکمرانی خوب و توسعه پایدار پایین، حکمرانی بد و توسعه پایدار بالا. در حالت اول حکمرانی خوب ارتقاء توسعه پایدار را به دنبال دارد

شکل ۱ رابطه حکمرانی و توسعه پایدار (گونی، ۲۰۱۷)

اقتصادی (بخش بعدی منحنی بعد از نقطه A) استفاده نموده و پیشرفت و توسعه پایدار را با استفاده از قدرت و اقتدار موردنظر خود تضمین نمایند (گونی، ۲۰۱۷).

استیگلیتز (۱۹۹۸) معتقد است که امروزه اهداف توسعه گسترش یافته و شامل توسعه پایدار و توسعه برابر خواه و مردم سالار می‌شود. به اعتقاد وی بهبود حکمرانی عامل اصلی تحقق این اهداف است و اقتصاددانان نهادگرا کیفیت نهادهای رسمی و غیررسمی کشورها را به عنوان مهم‌ترین موانع و

با توجه به شکل ۱ رابطه مستقیم و متناسبی بین توسعه پایدار و حکمرانی وجود دارد. اگر جامعه از توسعه پایدار آگاهی نداشته باشد (تا نقطه A) این رابطه خطی نخواهد بود. در این حالت توسعه پایدار به بهبود اثربخش عواملی مانند داوطلبان، آگاهی تولیدکنندگان و تلاش بیشتر سیاستمداران بستگی دارد. کشورهایی که در آن‌ها جامعه از توسعه پایدار آگاهی چندانی ندارد، تلاش می‌کنند تا از توسعه پایدار اطمینان حاصل نمایند. در حالی که اگر همه مؤلفه‌های حکمرانی از رابطه محیط و توسعه اقتصادی آگاه باشند، می‌توانند از توسعه پایدار

را فراهم می‌کند. بنابراین حاکمیت قانون و به عبارت کلی‌تر حکمرانی تأثیر مناسب و پایداری بر توسعه پایدار دارد.

۲،۱،۲ حکمرانی اجتماعی و توسعه پایدار

حکمرانی اجتماعی از طریق اجزای غیردرآمدی شاخص توسعه انسانی یعنی سلامت (امید به زندگی) و آموزش (متوسط سال‌های تحصیل و سال‌های موردانتظار تحصیل) اندازه‌گیری می‌شود. دو مؤلفه موردنظر (سلامت و آموزش) به عنوان خط مشی حکمرانی اجتماعی و وابسته به آن می‌باشند که با استفاده از بانک اطلاعات یونسکو و سازمان بهداشت جهانی تهیه می‌شوند (بریگوگلیو، ۲۰۱۶). مهم‌ترین کاربرد شاخص توسعه انسانی، شناسایی زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است که به جهت سیاست‌گذاری، نیازمند حمایت و توجه بیشتر بوده و فراهم‌کننده تمهیدات لازم برای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی جامعه است (شریف خطیبی، ۱۳۸۷).

با بهبود توسعه انسانی در ابتدا ناپایداری افزایش می‌یابد، اما در مراحل بعدی و با ارتقاء بیشتر شاخص توسعه انسانی، ناپایداری کاهش و دستیابی به توسعه پایدار امکان‌پذیر می‌گردد (بهبودی و همکاران، ۱۳۸۹). بنابراین ارتقا توسعه انسانی و به عبارت بهتر بهبود حکمرانی اجتماعی به تحقق بیشتر توسعه پایدار می‌انجامد.

۲،۱،۳ حکمرانی اقتصادی و توسعه پایدار

اجماع پسا‌واشنگتنی، ثبات اقتصاد کلان را یکی از شروط عملکرد خوب بازار و بهبود وضعیت اقتصادی می‌داند. ثبات اقتصادی به معنای کنترل تورم، کنترل کسری بودجه و کنترل کسری حساب جاری فرض می‌شود. از نظر استیگلیتز علاوه بر سه شرط فوق دستیابی به ثبات اقتصاد کلان بدون جلوگیری از نوسانات تولید و بیکاری، ناممکن است. از این رو ثبات در GDP یکی از شروط مهم ثبات اقتصاد کلان است (میدری، ۱۳۸۳). ثبات اقتصاد کلان عمدتاً با متغیرهایی که با عدم تعادل مرتبط هستند مانند تغییرات قیمت، کسری بودجه، بدهی دولت، کسری

محرک‌های توسعه پایدار قلمداد می‌کنند (شاه‌آبادی و پورجوان، ۱۳۹۱).

در این مطالعه، حکمرانی براساس تقسیم‌بندی بریگوگلیو (۲۰۱۶) به سه بعد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، مورد توجه می‌باشد. هر چند به اذعان وی شاخص‌های دوم و سوم مستقیماً به حکمرانی اشاره نمی‌کنند، اما تحت تأثیر شدید سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی که خود مرتبط با حکمرانی اقتصادی و اجتماعی هستند، قرار دارند.

۲،۱،۱ حکمرانی سیاسی و توسعه پایدار

به مرور زمان و با شکست راهکارهای تجویزی اقتصاد متعارف مبنی بر تأکید صرف بر متغیرهای اقتصادی، اقتصاددانان توجه اصلی خود را به نقش عوامل اجتماعی و سیاسی و به طور خاص‌تر عوامل نهادی در رشد و توسعه کشورها معطوف نموده‌اند. بدیهی است که یکی از مهم‌ترین عوامل نهادی موردنظر، حکمرانی با تأکید بر حاکمیت قانون بوده است. حکمرانی خوب با حفاظت از حاکمیت قانون و حقوق مالکیت و همچنین ارائه خدمات عمومی کارآمد مرتبط است که از مکانیزم‌ها، فرآیندها و نهادها برای مدیریت امور کشور استفاده می‌کند (بریگوگلیو، ۲۰۱۴). حاکمیت قانون از طریق مجموعه‌ای با ۸ شاخص اندازه‌گیری می‌شود که مشتمل بر قدرت دولت محدود، عدم وجود فساد، نظم و امنیت، حقوق اساسی، دولت باز، اجرای قانون، دسترسی به عدالت مدنی و عدالت کیفری مؤثر است که از بانک اطلاعات بانک جهانی استخراج شده (بریگوگلیو، ۲۰۱۴) و به عنوان شاخص حکمرانی سیاسی در نظر گرفته می‌شود.

شاخص حاکمیت قانون به عنوان یکی از اجزای اصلی حکمرانی از طریق حمایت از حقوق مالکیت، توسعه بازارها، تشویق کارآفرینی و توسعه کسب‌وکارها و جلوگیری از رانت‌های مختلف می‌تواند بر رشد اقتصادی تأثیر مثبتی بگذارد (سامتی و همکاران، ۱۳۹۰) و از آنجا که رشد اقتصادی یکی از مؤلفه‌های اصلی توسعه پایدار می‌باشد، تقویت و گسترش آن موجبات ارتقاء توسعه پایدار

را می‌توان یک ابزار سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مناسب به منظور تقویت توسعه پایدار دانست. نتیجه بحث حاکی از آن است که علی‌رغم تفاسیر مختلف از حکمرانی و اندازه‌گیری آن، در خصوص حکمرانی به عنوان پایه و اساسی برای توسعه پایدار یک اجماع بین‌المللی وجود دارد.

۳ پیشینه تحقیق

۳٫۱ مطالعات داخلی

صفریان و همکاران (۱۳۹۸) با بررسی شاخص‌های اقتصادی دو کشور ایران و ترکیه در دوره زمانی ۲۰۱۷-۲۰۰۶ و با طرح این سؤال که نقش حکمرانی خوب در توسعه اقتصادی دو کشور چگونه است، به این رسیده‌اند که وضعیت شاخص‌های حکمرانی خوب در بعضی از سال‌ها موجب بهبود و در بعضی از سال‌ها موجب سقوط شاخص‌های اقتصادی در دو کشور را به دنبال داشته است.

کریم و ارباب‌افزلی (۱۳۹۷) در مطالعه خود با توجه به ارتباط و همبستگی بین شاخص‌های حکمرانی خوب، این شاخص‌ها را به عنوان متغیرهای اصلی حکمرانی خوب و مؤثر بر توسعه متوازن و پایدار در منطقه جنوب شرق ایران تحلیل نموده‌اند. نتایج حاکی از آن است که از بین شاخص‌های حکمرانی خوب، شاخص‌های ثبات سیاسی و کارایی دولت بیشترین تأثیر را بر توسعه متوازن و پایدار منطقه مورد بررسی، داشته‌اند.

شاه‌آبادی و پورجوان (۱۳۹۱) به بررسی رابطه حکمرانی با شاخص‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی ۳۵ کشور منتخب از آسیای جنوب شرقی، غرب آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا در طی دوره زمانی ۱۹۹۶-۲۰۰۶ پرداخته و نتیجه گرفته‌اند که بهبود شاخص‌های حکمرانی می‌تواند اثرات معنی‌داری بر ارتقاء شاخص‌های توسعه مانند افزایش درآمد سرانه، بهبود امید به زندگی، بهبود آموزش، افزایش رفاه اجتماعی و ... داشته باشد.

حساب جاری، نرخ بیکاری و نرخ ارز اندازه‌گیری می‌شود. بروز چنین اختلالاتی می‌تواند بی‌ثباتی GDP را به دنبال داشته باشد که منجر به یک اقتصاد بی‌ثبات می‌شود. در ارتباط با ثبات اقتصاد کلان یا انعطاف‌پذیری اقتصادی، تعادل داخلی اقتصاد نشان‌دهنده وضعیت مالی پایدار، تورم قابل قبول و نرخ بیکاری نزدیک به نرخ طبیعی و تعادل خارجی اقتصاد منعکس‌کننده موقعیت تعادلی در حساب جاری می‌باشد که متغیرهای مذکور تحت تأثیر شدید سیاست‌های اقتصادی قرار دارند (بریگوگلیو، ۲۰۱۴).

شاخص ثبات اقتصاد کلان شاخصی است که نظارت اقتصادی را اندازه‌گیری می‌کند و جزئی از شاخص انعطاف‌پذیری اقتصادی می‌باشد و شامل تورم، نسبت بدهی به GDP و نسبت کسری حساب جاری به GDP است و به عنوان شاخص حکمرانی اقتصادی در نظر گرفته می‌شود (بریگوگلیو، ۲۰۱۶).

نرخ تورم بالاتر، بیشتر شدن کسری بدهی دولت و افزایش کسری حساب جاری کشور و به دنبال آن افزایش شاخص ثبات اقتصاد کلان که باعث کاهش نرخ رشد اقتصادی از یک طرف و گسترش فقر از طرف دیگر می‌شود، میزان هزینه‌های اصلی تحمیل شده به اقتصاد را بالا برده و موجب کاهش سطح رفاه عمومی و تنزل توسعه پایدار می‌شود. لذا می‌توان گفت بهبود شاخص ثبات اقتصاد کلان و در نتیجه حکمرانی اقتصادی نیز می‌تواند در ارتقاء توسعه پایدار نقش مهمی ایفا نموده و به مرور زمان آن را بهبود و ارتقاء دهد.

بنابراین حکمرانی از طریق حاکمیت قانون موجب تقویت فضای مثبت برای رشد اقتصادی، گسترش عدالت و ارتقاء آزادی‌های مدنی، از طریق گسترش توانایی انسانی موجب مشارکت بیشتر مردم در فرآیند تصمیم‌گیری حکومتی و از طریق اجرای دقیق و بهنگام سیاست‌های زیست‌محیطی موجب بهبود محیط‌زیست و پایداری آن می‌شود. انجام این امور تحقق مؤلفه‌های توسعه پایدار را به دنبال خواهد داشت. به همین جهت حکمرانی خوب

۳،۲ مطالعات خارجی

عمری و مبروک^۱ (۲۰۲۰) با نشان دادن اثربخشی حکمرانی خوب در ایجاد تعادل بین مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توسعه پایدار در ۲۰ اقتصاد منتخب MENA برای دوره زمانی ۲۰۱۴-۱۹۹۶ به این نتیجه رسیده‌اند که حکمرانی سیاسی و نهادی به طور مثبت به مؤلفه‌های توسعه پایدار کمک می‌کند و همچنین بهبود حکمرانی سیاسی و نهادی به دولت‌های این کشورها امکان می‌دهد تا تأثیرات منفی آلودگی زیست‌محیطی بر رشد اقتصادی و توسعه انسانی از یک طرف و تأثیر مثبت رشد اقتصادی در افزایش آلودگی زیست‌محیطی و در نتیجه توسعه پایدار از طرف دیگر را تعدیل نمایند.

رمزی و همکاران^۲ (۲۰۱۹) با مروری بر دو مفهوم حکمرانی خوب و توسعه پایدار با ارائه شواهد تجربی از موفقیت نهادینه‌سازی توسعه پایدار از طریق حکمرانی خوب، نشان داده‌اند که نیل به توسعه پایدار نیاز به حکمرانی خوب و دستیابی به حکمرانی خوب، نیاز به توسعه پایدار دارد. نتایج حاصل از پژوهش آن‌ها حاکی از آن است که یک رابطه قوی بین متغیرهای مختلف حکمرانی خوب و متغیرهای توسعه پایدار وجود دارد.

افولابی و همکاران^۳ (۲۰۱۸) در مطالعه خود اذعان کرده‌اند که پایبندی و تعهد قوی به حاکمیت قانون و حکمرانی خوب برای توسعه پایدار ضروری بوده و روند منتهی به توسعه غیرپایدار و توسعه‌نیافتگی با براندازی دادرسی صحیح و دستکاری قوانین و مقررات موجود همراه است. نتیجه حاصل از این مطالعه حاکی از آن است که برای انعکاس توسعه پایدار نیاز به جهت‌گیری مجدد رهبران سیاسی در جهت پایبندی به اصل حاکمیت قانون و حکمرانی خوب به عنوان پایه‌ای برای توسعه پایدار در نیجریه می‌باشد.

بوئا اورام و همکاران^۴ (۲۰۱۸) در مطالعه خود برای گروه بزرگی از کشورهای جهان در دوره زمانی ۲۰۱۵-۲۰۰۶ با هدف بررسی روابط علی بین کیفیت حکمرانی، رشد اقتصادی و توسعه پایدار (شاخص پس‌انداز خالص تعدیل شده) به این نتیجه رسیده‌اند که در مورد رابطه بین رشد اقتصادی و حکمرانی و همچنین حکمرانی و توسعه پایدار، علیت تأیید نشده و بهبود رشد اقتصادی و توسعه پایدار، یک مسأله چالش‌برانگیز بوده و نباید از تأثیر عوامل کلان مانند حکمرانی غافل بود.

گونی (۲۰۱۷) به این نتیجه رسیده است که حکمرانی خوب تأثیر مهم و مثبتی بر توسعه پایدار دارد. این اثر قدرتمند برای همه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه وجود دارد و عنوان می‌کند که برای جلوگیری از کمبود منابع باید سطح حکمرانی خود را افزایش دهند تا از سطح رفاه محافظت شود. نتایج نشان می‌دهد که در هر دو گروه کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته سطح توسعه پایدار با افزایش سطح حکمرانی افزایش می‌یابد.

در عمده مطالعات صورت گرفته در زمینه موضوع پژوهش، حکمرانی خوب براساس شش شاخص کمی (حق اظهار نظر و پاسخ‌گویی، ثبات سیاسی، کارایی دولت، کیفیت قوانین و مقررات، حاکمیت قانون و کنترل فساد) و توسعه پایدار نیز با یک شاخص کمی (ثروت یا پس‌انداز خالص تعدیل شده) اندازه‌گیری شده‌اند. در حالی که در مطالعه حاضر در رابطه با حکمرانی خوب ابتدا ابعاد حکمرانی خوب مشتمل بر سیاسی، اجتماعی و اقتصادی تفکیک و سپس هر یک از ابعاد آن براساس یک شاخص کمی مورد سنجش قرار گرفته‌اند. همچنین توسعه پایدار براساس سه مؤلفه، تعریف و برای اندازه‌گیری هر یک از این مؤلفه‌ها از یک شاخص کمی استفاده شده و شاخص کلی توسعه پایدار نیز از ترکیب این مؤلفه‌ها و شاخص‌ها به دست آمده است.

³ Afolabi et al.

⁴ Boğa-Avram et al.

¹ Omri & Mabrouk

² Ramzy et al.

۴ چارچوب مدل

در این مطالعه پس از بررسی بسیاری از مدل‌های برآوردی در پژوهش‌های مختلف و شناسایی متغیرهای مشترک در این پژوهش‌ها، براساس مبانی نظری و مطالعات تجربی انجام گرفته در زمینه مورد بحث، عوامل تأثیرگذار بر توسعه پایدار انتخاب و بر این اساس مدل‌های پژوهش تصریح می‌شوند.

هدف کلی این مطالعه بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی بر شاخص توسعه پایدار ایران براساس روش بریگوگلیو (۲۰۱۶) می‌باشد. اهداف جزئی آن شامل: (۱) بررسی تأثیر حکمرانی سیاسی، (۲) بررسی تأثیر حکمرانی اجتماعی، (۳) بررسی تأثیر حکمرانی اقتصادی و (۴) بررسی تأثیر مجموعه حکمرانی بر شاخص توسعه پایدار ایران خواهد بود.

در این مطالعه روشی که بریگوگلیو برای تبیین و توضیح رابطه بین حکمرانی و رشد اقتصادی استفاده کرده است، برای بررسی رابطه بین حکمرانی و توسعه پایدار ایران مورد استفاده قرار می‌گیرد (بریگوگلیو، ۲۰۱۴). براساس طبقه‌بندی حکمرانی از دید بریگوگلیو (۲۰۱۶)، در این مطالعه حکمرانی در سه بعد (بعد سیاسی آن به عنوان حکمرانی سیاسی، بعد اجتماعی آن به عنوان حکمرانی اجتماعی و بعد اقتصادی آن به عنوان حکمرانی اقتصادی) در نظر گرفته شده و براساس دیدگاه وی سنجش هر یک از ابعاد حکمرانی براساس یک شاخص کمی صورت می‌گیرد. برای سنجش حکمرانی سیاسی از شاخص حاکمیت قانون (RLI)، برای سنجش حکمرانی اجتماعی از شاخص توسعه انسانی (HDI) و برای سنجش حکمرانی اقتصادی از شاخص ثبات اقتصاد کلان (MSI) استفاده شده است.

توسعه پایدار نیز با استناد به تعاریف معتبر صاحب‌نظران و اهداف و ابعاد آن با سه مؤلفه (رشد اقتصادی، فقرزدایی و حفظ محیط‌زیست) در نظر

گرفته شده که مؤلفه اول از طریق نرخ رشد GDP واقعی سرانه (GCG)، مؤلفه دوم از طریق درصد جمعیت زیر خط فقر ملی (PHR) و مؤلفه سوم از طریق شاخص عملکرد زیست‌محیطی (EPI) اندازه‌گیری می‌شوند.

شاخص آزادی اقتصادی (IEF)، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) و تشکیل سرمایه ثابت (FCF) به عنوان متغیرهای کنترلی اقتصادی برای توضیح مؤلفه اول، نسبت جمعیت غیرفعال به فعال (ADR)، ضریب جینی (GIC)، درصد جمعیت تحت پوشش بیمه‌های اجتماعی (CSP)، هزینه‌های آموزشی دولت به عنوان درصدی از GDP (GEE)، درصد جمعیت دچار سوءتغذیه (POU) و نسبت اشتغال زنان به کل جمعیت (EPR) به عنوان متغیرهای کنترلی اجتماعی برای توضیح مؤلفه دوم و میزان انتشار سالانه CO₂ به ازای هر ریال GDP (COE)، مصرف سرانه انرژی (EUC)، شدت مصرف انرژی (EIL)، سهم انرژی‌های تجدیدپذیر (REC)، تعداد اتومبیل‌های مسافری در هر هزار نفر (RMV) و میزان جمعیت (POP) به عنوان متغیرهای کنترلی زیست‌محیطی برای توضیح مؤلفه سوم توسعه پایدار در نظر گرفته شده‌اند.

در سطح اطمینان ۹۵ درصد همه متغیرهای حکمرانی و همه متغیرهای مربوط به سه مؤلفه توسعه پایدار (به جز ADR و POU که در سطح مانا شده‌اند) با دیفرانسیل مرتبه اول مانا می‌باشند.

۵ برآورد مدل‌های رگرسیونی

۵/۱ آزمون KMO و بارتلت

از طریق روش مؤلفه اصلی و با ترکیب مؤلفه‌های توسعه پایدار، شاخص کلی توسعه پایدار استخراج می‌شود که برای اطمینان از این روش از آزمون KMO و بارتلت^۱ استفاده شده است. از آنجا که نتایج جدول ۱ آزمون کرویت بارتلت به دلیل سطح

^۱ Bartlett

مناسب خواهند بود. بنابراین این روش را می‌توان برای ترکیب زیرشاخص‌های توسعه پایدار مورد استفاده قرار داد.

احتمال بالای ۵ درصد، معنی‌دار می‌باشد، لذا فرض مخالف که بین متغیرها همبستگی معنی‌داری وجود دارد تأیید شده و داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی

جدول ۱ نتایج آزمون KMO و بارتلت

۰/۳۲۴	کفایت نمونه‌گیری معیار کیسر، میر و اوکلین (KMO)
۱۳/۳۲۱	کرویت آزمون بارتلت
۲	درجه آزادی
۰/۷۰۹	سطح معنی‌داری

براساس این آزمون ضرایب تأثیر مؤلفه‌های توسعه پایدار به دست آمده و در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲ ضریب تأثیر مؤلفه‌های توسعه پایدار

متغیر	GCG	PHR	EPI
ضریب تأثیر	۰/۵۴۲	۰/۱۷۹	-۰/۵۰۵

خواهد بود آزمون مانایی آن مورد بررسی قرار گیرد. همان‌طور که در جدول ۳ آمده این متغیر در سطح احتمال ۵ درصد با دیفرانسیل مرتبه اول مانا می‌باشد.

۵٫۲ آزمون مانایی شاخص توسعه پایدار

جهت بررسی مدل‌های تصریحی با توجه به اینکه متغیر شاخص توسعه پایدار (SDI) براساس روش آزمون مؤلفه‌های اصلی محاسبه شده است نیاز

جدول ۳ آزمون مانایی شاخص توسعه پایدار

نام متغیر		آماره محاسباتی	سطح بحرانی با احتمال ۵ درصد	سطح معنی‌داری
SDI	I(0)	-۲/۲۹۴۷۸۴	-۳/۰۲۹۹۷۰	۰/۱۸۳۳
	I(1)	-۴/۰۱۳۳۳۳	-۳/۰۴۰۳۹۱	۰/۰۰۷۳

علیت دو طرفه و اگر بالای ۱۰ درصد باشد به معنای نبود علیت تلقی شده و اگر یکی از سطوح معنی‌داری کمتر از ۱۰ درصد باشد، علیت یک طرفه خواهد بود. جداول ۴ تا ۶ آزمون علیت بین شاخص توسعه پایدار و متغیرهای توضیحی هر یک از مؤلفه‌های آن را در چهار حالت حکمرانی نشان می‌دهد.

۵٫۳ آزمون علیت گرنجری

جهت بررسی و تعیین سمت علیت بین توسعه پایدار و متغیرهای توضیحی آن از آزمون علیت گرنجری استفاده می‌شود براساس این آزمون اگر سطح معنی‌داری کمتر از ۱۰ درصد باشد، فرض نبود علیت رد خواهد شد. بر این اساس اگر سطح معنی‌داری برای هر دو گروه کمتر از ۱۰ درصد باشد،

جدول ۴ آزمون علیت توسعه پایدار و متغیرهای توضیحی مؤلفه‌های آن در حالت حکمرانی سیاسی

نتیجه	جهت علیت	سطح معنی‌داری	رابطه
GCG علیت SDI است	یک طرفه	۰/۰۲۱۹	SDI و GCG
		۰/۳۸۰۵	
GCG علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۶۴۹۷	SDI و FCF
		۰/۰۶۲۰	
FCF علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۰۷۲۷	SDI و PHR
		۰/۲۱۸۹	
FCF علیت SDI است	یک طرفه	۰/۰۲۸۴	SDI و GIC
		۰/۴۵۵۴	
PHR علیت SDI است	یک طرفه	۰/۰۹۹۲	SDI و EUC
		۰/۶۷۷۳	
PHR علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۶۹۴۳	SDI و EIL
		۰/۰۹۶۰	
EUC علیت SDI است	یک طرفه		
EUC علیت SDI نیست	یک طرفه		
EIL علیت SDI نیست	یک طرفه		
EIL علیت SDI است	یک طرفه		

جدول ۵ آزمون علیت توسعه پایدار و متغیرهای توضیحی مؤلفه‌های آن در حالت حکمرانی اجتماعی

نتیجه	جهت علیت	سطح معنی‌داری	رابطه
GIC علیت SDI است	یک طرفه	۰/۰۲۸۴	SDI و GIC
		۰/۴۵۵۴	
GIC علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۰۹۹۲	SDI و EUC
		۰/۶۷۷۳	
EUC علیت SDI است	یک طرفه	۰/۶۹۴۳	SDI و EIL
		۰/۰۹۶۰	
EUC علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۶۴۹۷	SDI و FCF
		۰/۰۶۲۰	
EIL علیت SDI نیست	یک طرفه		
EIL علیت SDI است	یک طرفه		
FCF علیت SDI نیست	یک طرفه		
FCF علیت SDI است	یک طرفه		

جدول ۶ آزمون علیت توسعه پایدار و متغیرهای توضیحی مؤلفه‌های آن در حالت حکمرانی اقتصادی

نتیجه	جهت علیت	سطح معنی‌داری	رابطه
GIC علیت SDI است	یک طرفه	۰/۰۲۸۴	SDI و GIC
		۰/۴۵۵۴	
GIC علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۰۹۹۲	SDI و EUC
		۰/۶۷۷۳	
EUC علیت SDI است	یک طرفه	۰/۶۹۴۳	SDI و EIL
		۰/۰۹۶۰	
EUC علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۰۲۱۹	SDI و GCG
		۰/۳۶۰۵	
EIL علیت SDI نیست	یک طرفه	۰/۶۴۹۷	SDI و FCF
		۰/۰۶۲۰	
EIL علیت SDI است	یک طرفه		
FCF علیت SDI نیست	یک طرفه		
FCF علیت SDI است	یک طرفه		

توسعه پایدار در حالت مجموعه حکمرانی با توجه به تمامی متغیرهای اثرگذار در سه حالت حکمرانی فوق، آزمون علیت انجام و فقط متغیرهای اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار (بعد از انجام آزمون همخطی) در این مدل به کار گرفته می‌شوند.

در برآورد مدل‌های مربوط به توسعه پایدار ابتدا اثر حکمرانی بر شاخص توسعه پایدار در حالت حکمرانی سیاسی، حکمرانی اجتماعی و حکمرانی اقتصادی به صورت جداگانه به همراه متغیرهای تأثیرگذار مورد بررسی قرار گرفت. در مدل مربوط به

جدول ۷ آزمون علیت توسعه پایدار و متغیرهای توضیحی مؤلفه‌های آن در حالت مجموعه حکمرانی

رابطه	سطح معنی‌داری	جهت علیت	نتیجه
SDI و GCG	۰/۰۲۱۹	یک طرفه	GCG علیت SDI است
	۰/۳۶۰۵		GCG علیت SDI نیست
SDI و PHR	۰/۰۷۲۷	یک طرفه	PHR علیت SDI است
	۰/۲۱۸۹		PHR علیت SDI نیست
SDI و GIC	۰/۰۲۸۴	یک طرفه	GIC علیت SDI است
	۰/۴۵۵۴		GIC علیت SDI نیست
SDI و EUC	۰/۰۹۹۲	یک طرفه	EUC علیت SDI است
	۰/۶۷۷۳		EUC علیت SDI نیست
SDI و EIL	۰/۶۹۴۳	یک طرفه	EIL علیت SDI نیست
	۰/۰۹۶۰		EIL علیت SDI است
SDI و FCF	۰/۶۴۹۷	یک طرفه	FCF علیت SDI نیست
	۰/۰۶۲۰		FCF علیت SDI است
SDI و HDI	۰/۰۳۵۹	یک طرفه	HDI علیت SDI است
	۰/۸۳۸۱		HDI علیت SDI نیست

GCG، PHR، GIC، EUC و HDI از علل توسعه پایدار می‌باشند.

۵/۴ آزمون همخطی

بعد از انجام آزمون علیت و تعیین متغیرهای علی اثرگذار بر توسعه پایدار لازم است آزمون همخطی به منظور حذف متغیرهایی که دارای همخطی بالایی با یکدیگر هستند، صورت گیرد.

آزمون علیت بین شاخص توسعه پایدار و متغیرهای توضیحی هر یک از مؤلفه‌های آن در ۴ حالت حکمرانی نشان می‌دهد که در حالت حکمرانی سیاسی متغیرهای GCG، PHR، GIC و EUC، در حالت حکمرانی اجتماعی متغیرهای GIC و EUC، در حالت حکمرانی اقتصادی متغیرهای GIC، EUC و GCG و در حالت مجموعه حکمرانی متغیرهای

جدول ۸ آزمون همخطی متغیرهای اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار در حالت حکمرانی سیاسی

متغیر	SDI	GCG	PHR	GIC	EUC	RLI
SDI	۱	-۰/۶۰۵	-۰/۰۶۴	۰/۵۲	-۰/۳۴	-۰/۱۷
GCG	-۰/۶۰	۱	۰/۶۰	-۰/۸۸	۰/۸۶	-۰/۱۳
PHR	-۰/۰۶	۰/۶۰	۱	-۰/۸۰	۰/۸۸	۰/۸۲
GIC	۰/۵۲	-۰/۸۸	-۰/۸۰	۱	-۰/۹۰	۰/۸۱
EUC	-۰/۳۴	۰/۸۶	۰/۸۸	-۰/۹۰	۱	-۰/۹۳
RLI	-۰/۱۷	-۰/۱۳	۰/۸۲	۰/۸۱	-۰/۹۳	۱

جدول ۹ آزمون همخطی متغیرهای اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار در حالت حکمرانی اجتماعی

متغیر	FCF	EIL	SDI	HDI
FCF	۱	-۰/۱۷۸	-۰/۳۴۵	-۰/۱۸
EIL	-۰/۱۷۸	۱	-۰/۰۰۲	۰/۷۴۶
SDI	-۰/۳۴۵	-۰/۰۰۲	۱	-۰/۳۷
HDI	۰/۱۸۹	۰/۷۴۶	-۰/۳۷۶	۱

جدول ۱۰ آزمون همخطی متغیرهای اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار در حالت حکمرانی اقتصادی

متغیر	GCG	EUC	GIC	MSI
GCG	۱	۰/۸۶	-۰/۸۸	۰/۲۵
EUC	۰/۸۶	۱	-۰/۹۰	-۰/۰۲
GIC	-۰/۸۸	-۰/۹	۱	-۰/۲۰
MSI	۰/۲۵	-۰/۰۲	-۰/۲۰	۱

جدول ۱۱ آزمون همخطی متغیرهای اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار در حالت مجموعه حکمرانی

متغیر	SDI	GCG	PHR	GIC	HDI
SDI	۱	-۰/۶۰۵	-۰/۰۶۴	۰/۵۲	-۰/۳۷۶
GCG	-۰/۶۰	۱	۰/۶۰۳	-۰/۸۸	۰/۸۵
PHR	-۰/۰۶	۰/۶۰	۱	-۰/۸۰	۰/۹۰
GIC	۰/۵۲	-۰/۸۸۴	-۰/۸۰۷	۱	-۰/۹۵
HDI	-۰/۳۷۶	۰/۸۵۱	۰/۹۰۲	-۰/۹۵	۱

می‌شود در صورتی که وجود همخطی خفیف (بین ۰/۸۵ تا ۰/۹) از لحاظ آماری در مدل خطایی ایجاد نکند، بنابر شرط کافی (نبود رگرسیون کاذب) حذف چنین متغیرهایی جایز نخواهد بود. بر این اساس متغیرهای EUC، GCG و PHR از مدل حذف نمی‌شوند.

پس از انجام آزمون همخطی، ضرایب همخطی متغیرهای تأثیرگذار در چهار حالت حکمرانی که در جداول ۸ تا ۱۱ آمده‌اند، نشان می‌دهند که در حکمرانی سیاسی متغیر EUC، در حکمرانی اقتصادی متغیر GCG و در مجموعه حکمرانی PHR دارای ضریب همخطی بالای ۰/۸۵ می‌باشد. گفته

۵٫۵ تعیین مدل اقتصادسنجی

جهت برآورد مدل‌های اقتصادسنجی و بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر شاخص توسعه پایدار در ایران از فرم تبعی تصریح شده زیر استفاده شده

است که معادلات ۱ تا ۴ به ترتیب مربوط به حکمرانی سیاسی، حکمرانی اجتماعی، حکمرانی اقتصادی و مجموعه حکمرانی می‌باشند.

$$SDI = \beta_0 + \beta_1GCG + \beta_2PHR + \beta_3GIC + \beta_4EUC + \beta_5RLI + \varepsilon_t$$

$$SDI = \beta_0 + \beta_1GIC + \beta_2EUC + \beta_3HDI + \varepsilon_t$$

$$SDI = \beta_0 + \beta_1GIC + \beta_2EUC + \beta_3GCG + \beta_4MSI + \varepsilon_t$$

$$SDI = \beta_0 + \beta_1GCG + \beta_2PHR + \beta_3GIC + \beta_4EUC + \beta_5RLI + \beta_6HDI + \beta_7MSI + \varepsilon_t$$

تعداد وقفه بهینه یک را برای همه حالت‌های حکمرانی نشان می‌دهد.

با توجه به ضریب SC، درجه وقفه بهینه برای هر حالت حکمرانی برابر با یک می‌باشد. جدول ۱۲

جدول ۱۲ تعیین وقفه بهینه برای حالت‌های مختلف حکمرانی

ابعاد حکمرانی	صفر وقفه	یک وقفه
حکمرانی سیاسی	۷۱/۸۹۴۵	۶۵/۰۴۹۳
حکمرانی اجتماعی	۱۵/۷۳۹۱	۸/۵۸۸۹
حکمرانی اقتصادی	۵۰/۴۰۷۵	۳۸/۴۶۳۳
مجموعه حکمرانی	۵۵/۵۶۰۷	۴۲/۸۶۸۱

اجتماعی و اقتصادی با یک بردار و برای مجموعه حکمرانی با سه بردار تأیید می‌شود.

براساس آزمون حداکثر مقادیر ویژه، رابطه بلندمدت برای سه حالت حکمرانی سیاسی،

جدول ۱۳ تعیین بردار هم انباشتگی برای حالت‌های مختلف حکمرانی

	مدل‌های توسعه پایدار در حالت‌های مختلف حکمرانی			
	سیاسی (یک بردار)	اجتماعی (یک بردار)	اقتصادی (یک بردار)	مجموعه حکمرانی (سه بردار)
اماره محاسباتی	۲۵/۹۰۲۱	۱۹/۵۸۴۹	۲۰/۷۴۷۲	۹/۲۳۰۲
مقدار بحرانی	۲۷/۵۸۴۳	۲۱/۱۳۱۶	۲۷/۵۸۴۳	۱۴/۲۶۴۶
سطح معنی‌داری	۰/۰۸۰۸	۰/۰۸۱۱	۰/۲۹۱۸	۰/۲۶۷۵

حکمرانی به ترتیب سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و مجموعه حکمرانی در زیر آمده است

رابطه نهایی بین متغیرهای علی اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار برای هر یک از حالت‌های

$$SDI = 0/000191GCG - 0/0000000333PHR - 2/878081GIC + 0/297917RLI$$

$$SDI = -1/23456GIC + 0/313640EUC + 1/56181HDI + 559/1945T$$

$$SDI = -0/130351GIC - 0/002247EUC + 0/000180GCG - 0/494063MSI$$

$$SDI = 0/000187GCG - 0/0000112PHR - 2/304999GIC + 1/393957HDI$$

توسعه انسانی توانسته است شاخص توسعه پایدار ایران را ۱/۵۶ درصد بهبود دهد. بنابراین توجه دولت به آموزش و سلامت جامعه و در نتیجه ارتقاء توسعه انسانی کشور و به دنبال آن ارتقاء حکمرانی اجتماعی بهبود شاخص توسعه پایدار ایران را به دنبال داشته است.

براساس ضریب تصحیح خطا، سرعت تعدیل در مدل‌های توسعه پایدار در هر دوره برای دستیابی به تعادل بلندمدت در حالت حکمرانی سیاسی ۰/۹۷ درصد، در حالت حکمرانی اجتماعی ۰/۴۴ درصد، در حالت حکمرانی اقتصادی ۰/۷۸ درصد و در نهایت در حالت مجموعه حکمرانی نیز ۰/۹۱ درصد می‌باشد.

همچنین در حالت حکمرانی اقتصادی براساس رابطه ۷، علاوه بر تأثیر متناسب GIC و تأثیر بسیار ناچیز EUC و GCG، تأثیر ۰/۴۹ درصدی شاخص ثبات اقتصاد کلان به عنوان نماینده حکمرانی اقتصادی بر شاخص توسعه پایدار ایران در طی دوره زمانی مذکور معین شده است. با این شرایط تنزل یک درصدی شاخص ثبات اقتصاد کلان توانسته است شاخص توسعه پایدار ایران را به میزان ۰/۴۹ درصد ارتقاء دهد. لذا اهتمام و تلاش دولت در کاهش نرخ تورم، کاهش بدهی‌های دولتی و کاهش کسری تراز تجاری کشور که موجب تنزل شاخص ثبات اقتصاد کلان و در نتیجه بهبود حکمرانی اقتصادی می‌شود، تأثیر مثبتی بر شاخص توسعه پایدار ایران دارد.

در حالت مجموعه حکمرانی براساس رابطه ۸، متغیرهای مؤثر در توسعه پایدار ایران در دوره زمانی ۱۹۹۷-۲۰۱۸، GCG، PHR، GIC و HDI است که علائم ضرایب همه متغیرها مطابق با انتظارات و ادبیات اقتصادی پژوهش‌های انجام گرفته است. هرچند اثر دو متغیر اول بسیار ناچیز و اثر دو متغیر بعدی بر توسعه پایدار ایران زیاد بوده است.

۶ تفسیر و نتایج

در حالت حکمرانی سیاسی براساس رابطه ۵ علاوه بر تأثیر ناچیز متغیرهای GCG و PHR و تأثیر بالای GIC، شاخص حاکمیت قانون به عنوان نماینده حکمرانی سیاسی، تأثیری ۰/۳ درصدی بر شاخص توسعه پایدار ایران در دوره زمانی مورد بررسی داشته است. به عبارت دیگر یک درصد ارتقاء در شاخص حاکمیت قانون توانسته است ۰/۳ درصد بهبود را در شاخص توسعه پایدار ایران ایجاد نماید. بنابراین رعایت قوانین و مقررات و بهبود مستمر کیفی آنها و اعمال حاکمیت قانون در کشور به منزله ارتقاء حکمرانی سیاسی می‌تواند عامل تأثیرگذاری بر شاخص توسعه پایدار ایران باشد.

در حالت حکمرانی اجتماعی براساس رابطه ۶ نیز علاوه بر تأثیر کم EUC و تأثیر متناسب GIC، شاخص توسعه انسانی به عنوان نماینده حکمرانی اجتماعی ۱/۵۶ درصد از تغییرات شاخص توسعه پایدار ایران را در طی دوره زمانی مورد مطالعه تبیین می‌کند. بر این اساس یک درصد ارتقاء در شاخص

خواهد بود. انتظار می‌رود در مراحل بعدی علاوه بر پررنگ‌تر شدن تأثیر حکمرانی اجتماعی، سایر ابعاد حکمرانی (سیاسی و اقتصادی) نیز دارای تأثیر بیشتر و پایدارتر خواهند بود. دوره زمانی مورد مطالعه که به نظر می‌رسد برای ایران مراحل اولیه توسعه پایدار باشد، شاخص توسعه پایدار از بین ابعاد حکمرانی تنها تحت تأثیر حکمرانی اجتماعی قرار داشته است.

در مجموع باید گفت که توسعه پایدار در ایران در طی دوره زمانی مذکور تحت تأثیر حکمرانی خوب قرار گرفته و انتظار می‌رود در دوره‌ها و مراحل بعدی، مجموعه حکمرانی تأثیر پررنگ‌تر و پایدارتری بر توسعه پایدار ایران داشته باشد.

در عین حالی که GCG و PHR هر دو به عنوان نماینده مؤلفه‌های توسعه پایدار در نظر گرفته شده‌اند، اما براساس آزمون علیت گرنجری، این دو متغیر به عنوان متغیرهای توضیحی برای تبیین شاخص توسعه پایدار ایران در طی دوره زمانی مذکور اثرگذار بوده‌اند. نتیجه آزمون همخطی نیز بیانگر عدم وجود همخطی بین این دو متغیر با SDI است.

نرخ رشد GDP واقعی سرانه همان‌گونه که در رابطه ۸ نشان داده شده، به عنوان یکی از عوامل اثرگذار در شاخص توسعه پایدار ایران شناسایی شده است. به عبارت دیگر این متغیر قسمتی از تغییرات SDI ایران را در طی دوره مذکور تبیین و توضیح می‌دهد. علامت ضریب این متغیر مطابق با نظریات اقتصادی، مثبت و معنی‌دار می‌باشد. به این معنا که با افزایش GCG وضعیت توسعه پایدار کشور ارتقاء می‌یابد. چرا که با افزایش GCG از یک طرف سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف خصوصی و دولتی و از طرف دیگر میزان صادرات با توجه به مزیت نسبی کشور افزایش یافته و در نتیجه نرخ تجارت روند فزاینده‌ای خواهد گرفت که این امر منجر به بهبود توسعه بخش‌های مختلف اعم از توسعه مالی و توسعه انسانی گردیده که به مرور زمان به ارتقاء توسعه پایدار خواهد انجامید.

رابطه ۸ نشان می‌دهد که در این دوره زمانی به جز شاخص توسعه انسانی به عنوان نماینده حکمرانی اجتماعی، بقیه شاخص‌های حکمرانی بر توسعه پایدار ایران تأثیر نداشته‌اند. به نظر می‌رسد در مراحل اولیه توسعه پایدار که ایران نیز در آن قرار دارد، حکمرانی سیاسی تأثیر چندانی بر توسعه پایدار نداشته باشد. به عبارت دیگر در این مرحله حاکمیت قانون و تلاش دولت در این زمینه وضعیت توسعه پایدار را بهبود نبخشیده است. در مراحل اولیه توسعه پایدار حکمرانی اقتصادی نیز بر توسعه پایدار ایران تأثیری نداشته است. به این معنا که دولت از طریق ابزار اقتصادی خود که کاهش تورم، کاهش بدهی و کاهش کسری تراز تجاری است، توانایی ارتقاء و بهبود توسعه پایدار را نداشته است.

با توجه به رابطه ۸، شاخص توسعه پایدار در ایران در دوره مذکور تنها تحت تأثیر شاخص توسعه انسانی و در نتیجه حکمرانی اجتماعی قرار گرفته است. تأثیر این شاخص بر توسعه پایدار ایران مثبت و مطابق با انتظارات می‌باشد. ضریب این شاخص نیز بیانگر آن است که ۱/۳۹ درصد از تغییرات شاخص توسعه پایدار ایران در دوره زمانی مورد بررسی از طریق حکمرانی اجتماعی قابل توضیح و تبیین می‌باشد. بر این اساس می‌توان گفت که ارتقاء شاخص توسعه انسانی و در واقع بهبود حکمرانی اجتماعی به میزان ۱ درصد، شاخص توسعه پایدار ایران را به میزان ۱/۳۹ درصد بهبود می‌دهد. این امر بیانگر آن است که ارتقاء امید به زندگی و مراقبت از سلامت و بهداشت افراد جامعه از یک طرف و گسترش فعالیت‌های آموزشی از طرف دیگر موجب بهبود و ارتقاء توسعه پایدار می‌شود.

بنابراین در مراحل اولیه توسعه پایدار، تأثیر حکمرانی اجتماعی بر توسعه پایدار و ارتقاء آن بسیار روشن و مشخص می‌باشد. به عبارت دیگر بیشترین تأثیر بر توسعه پایدار در این مرحله از آن حکمرانی اجتماعی است. لذا برای حرکت به سمت مراحل بعدی توسعه پایدار، بهبود حکمرانی اجتماعی به عنوان یک ابزار مناسب در اختیار دولت شرط لازم

لازم به ذکر است که در مقایسه بین متغیرهای اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار ایران در طی دوره زمانی مورد مطالعه که شامل PHR، GCG، GIC و HDI می‌باشد، ضریب جینی بیشترین تأثیر را بر شاخص توسعه پایدار ایران داشته است. این امر به مفهوم آن است که دولت با تمرکز بیشتر بر روی عوامل مؤثر بر این ضریب می‌تواند با کاهش آن نسبت به ارتقا و بهبود توسعه پایدار گام‌های بیشتر و مؤثرتری بردارد.

تقدیر و تشکر

از همه افرادی که به نحوی از انحاء در به ثمر رسیدن به این مقاله از هیچ کمکی دریغ نکردند، صمیمانه قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

در رابطه با انتشار این مقاله، نویسندگان به طور کامل اخلاق نشر را رعایت نموده و منافی تجاری در این راستا برای هیچ یک از نویسندگان وجود ندارد.

سهم نویسندگان

این مقاله با مشارکت یکسان نویسندگان تدوین و نگارش یافته و سهم همه آن‌ها برابر می‌باشد.

همچنین درصد جمعیت زیر خط فقر ملی براساس رابطه ۸ به عنوان یکی دیگر از عوامل اثرگذار بر شاخص توسعه پایدار ایران در طی دوره زمانی مذکور است. به این معنا که این متغیر نیز قسمتی از تغییرات SDI ایران را تبیین می‌کند. علامت این ضریب مطابق ادبیات نظری و مطالعات تجربی منفی و معنی‌دار می‌باشد. بدین معنا که با کاهش PHR، شاخص توسعه پایدار کشور بهبود می‌یابد. چرا که با کاهش مقدار این متغیر، دولت جهت حمایت از اقشار فقیر جامعه، نیاز چندانی به افزایش پرداخت‌های انتقالی خود نخواهد داشت. بنابراین سرمایه‌های ملی کمتری در قسمت درآمدهای نشتی قرار گرفته و در نتیجه نرخ رشد اقتصادی افزایش و به دنبال آن توسعه پایدار بهبود خواهد یافت.

ضریب جینی که شاخصی برای تعیین تأثیر نابرابری بر شاخص ترکیبی توسعه پایدار استفاده می‌شود در رابطه ۸ دارای علامت منفی و از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. به این معنا که با کاهش نابرابری وضعیت شاخص توسعه پایدار بهتر می‌شود. چرا که کاهش نابرابری از دیدگاه سرمایه انسانی به افزایش همبستگی و اعتماد اجتماعی منجر شده و از این طریق به بهبود توسعه پایدار کمک می‌کند و از دیدگاه سرمایه فیزیکی نیز باعث افزایش رشد اقتصادی و در نتیجه بهبود توسعه پایدار خواهد شد.

منابع

Afolabi, O. S., Amao-Kolawole, T. G., Shittu, A. K., & Oguntokun, O. O. (2018). Rule of Law, Governance, and Sustainable Development: The Nigerian Perspective. In Handbook of Research on Sustainable Development and Governance Strategies for

Economic Growth in Africa. IGI Global.

Behboodi, D., Beheshti, M. & Mousavi, S. (2011) Human Development And Sustainable Development In Selected Oil Exporting Countries. Journal of Science and

- Development. Year 18, Issue 33. (In Persian)
- Boța-Avram, C., Groșanu, A., Răchișan, P. R., & Gavriletea, M. D. (2018). The Bidirectional Causality between Country-Level Governance, Economic Growth and Sustainable Development: A Cross-Country Data Analysis. *Sustainability*, 10(2), 502.
- Briguglio, L. (2014). A Vulnerability and Resilience Framework for Small States. In D. Bynoe-Lewis (Eds.), *Building the Resilience of Small States: A Revised Framework* (pp. 1-102). London: Commonwealth Secretariat.
- Briguglio, L. (2016), Good Governance and Economic Growth: A focus on Small Island Developing States [Powerpoint slides]. Retrieved from https://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0005/297248/GovernanceinSIDS27Sep161.pdf
- Ghazi Tabatabaei, M., Nosrati, R. & Kazemi, A. (2013) Evaluating The Theoretical Model Of Good Governance In Explaining The State Of Human Development. *Journal of Rural Development*, Year 4 issue 1. 39-52 (In Persian)
- Güney, Taner (2017) Governance and sustainable development: How effective is governance?, *The Journal of International Trade & Economic Development*, 26:3, 316-335. DOI: 10.1080/09638199.2016.1249391
- Iranmanesh M. (2008). Good Governance, Development Foundation. *Journal of vision of Iran*. (In Persian)
- Kabumba, I. (2005). Good Governance and Sustainable Development in Africa: Meaning, Relationship, Problems and Strategies. In *International Conference on the Social Sciences in Africa in the* (Vol. 21).
- Kamali Y. & Poorchenari M. (2015). Good Governance; a Mechanism for Achieving Sustainable Development. First conference of Futures studies. *Journal of Management and development*, Shiraz, Iran. (In Persian)
- Karim, M. & Arbabafzali, M. (2018) the Position of Good Governance and Divisions of the Country in Balanced and Sustainable Development. National Conference of Sustainable progress; Approach to history, culture and civilization of Sistan Dar al-Walaya, Zahedan, Iran. (In Persian)
- Komijani A. & Salatin P. (2010). Investigating the Impact of Governance Quality on Economic Growth in Iran and Selected Neighboring Countries (Turkey and Pakistan). *Journal of Industrial Strategic Management*. Issue 20. (In Persian)
- Meidari, A., & Kheirkahan. J. (2004). Good Governance: The Foundation of Development. Tehran: Iran's Parliamentary Economic Research Center. (In Persian)
- Omri, A., & Mabrouk, N. B. (2020). Good Governance For Sustainable

- Development Goals: Getting Ahead Of The Pack Or Falling Behind?. *Environmental Impact Assessment Review*, 83, 106388.
- Ramzy, O., El Bedawy, R., Anwar, M., & Eldahan, O. H. (2019). Sustainable Development & Good Governance. *European Journal of Sustainable Development*, 8(2), 125-125
- Safarian, R., Shahramnia, A., Emamjomehzadeh, J. & Masoudnia, H. (2019) Pattern of Good Governance and Economic Development in Iran and Turkey (2006 to 2017). *Journal of Political and International Approaches*. Issue 60. 86-111. (In Persian)
- Sameti, M., Ranjbar, H. & Mohseni, F. (2012) Analysis Of The Effect Of Good Governance Indicators On Human Development Index, Case Study Of ASEAN Countries. *Journal of Economic Growth and Development Research*. Year 1 issue 4. 183-223 (In Persian)
- Shahabadi A. & Poorjavan A. (2012). The Relationship between Governance and Indicators of Socio-Economic Development of Selected Countries. *Journal of social science* (Ferdowsi university of Mashhad). Year 9 issue 2. (In Persian)
- Sharif Khatibi, L. (2009) Human Development Index. *Science and Research Journal of Rahiaft*. Issue 42. (In Persian)